

De toekomst van Van Eesteren's Erfgoed

Verslag zevende Van Eesterengesprek op 7 juli 2011

Het zevende Van Eesterengesprek dat op donderdagavond 7 juli 2011 plaatsvond, stond niet in het licht van de geschiedenis van het erfgoed van Van Eesteren, maar in dat van de (mogelijke) toekomst.

Eliaspark

Na een inleiding van filmmaker Remy Vlek kwam als eerste aan het woord Sabine van Ruijven. Zij is een half jaar geleden afgestudeerd als landschapsarchitecte en heeft als onderwerp voor haar project het 'Eliaspark' gekozen. Dit is een op dit moment niet bestaand park, hoewel er hier wel een reeks groenstroken ligt. Dit park kwam voor in de eerste ontwerpen van het Algemeen Uitbreidings Plan (A.U.P.) uit 1934. Toen was het voorzien als verbindingzone tussen de beide groene scheggen van de Sloterplas en de Brettenzone.

Omdat wegens het niveauverschil tussen het water van de Burgemeester van Tienhovengracht en dat in de rest van de Westelijke Tuinsteden langs deze gracht dijken moesten komen is het park een kwartslag gedraaid en in oost-west richting langs deze gracht aangelegd met de naam Gerbrandypark.

Enkele delen van het oorspronkelijk geplande park vinden we terug in plantsoenen en parkstroken evenwijdig aan de Frans Bastiaansestraat en de Burgemeester Eliasstraat. Ook is brug nr. 612 in de Burgemeester Röellstraat met zeer slanke pijlers gebouwd vanwege het doorzicht in dit geplande park.

Uitgangspunt van het 'Project Eliaspark' is het alsnog tot stand brengen van een groene verbinding tussen de Sloterplas en het inmiddels Lange Bretten genoemde groengebied langs de Haarlemmervaart. De naam 'Bretten' is afkomstig van het Huis de Bretten, dat iets ten noorden van de Haarlemmervaart langs de Spaarndammerdijk lag. Dit huis was mogelijk vernoemd naar de Brittenburg, een restant van een Romeins fort bij de Oude Rijnmond nabij Katwijk dat in de 17e eeuw weer zichtbaar was. Voor de aanleg in 1839 van de eerste spoorlijn van Nederland tussen Amsterdam en Haarlem is dit huis gesloopt.

Uitgangspunt voor het nu gemaakte plan voor het 'Eliaspark' zijn de plannen voor stedelijke vernieuwing in Slotermeer. Volgens het plan 'Richting Parkstad 2015' zouden de buurten Slotermeer-Noord en -Zuid gedeeltelijk gesloopt worden en door nieuwbouw vervangen. Daardoor zou, met name tussen de Sloterplas en de Burgemeester van Tienhovengracht, extra ruimte ontstaan voor parkaanleg, waar nu nog huizen en scholen staan. De te handhaven kerk 'De Hoeksteen', thans de 'Ontmoeting', zou als een middelpunt van dit deel van het park kunnen dienen, waarbij er dan een grotere groene ruimte als 'ontmoetingsplein' zou komen. Dit parkgedeelte zou zich ook lenen voor een meer gedetailleerde inrichting.

Uitgangspunten bij de inrichting van het park zijn vooral de toepassing van natuurlijke plantensoorten en grassen, meer verschillende soorten (bloeiende) bomen, waterpartijen voor de opvang van regenwater, duidelijke scheidingen tussen de verschillende parkvakken, bijvoorbeeld door witte betonnen randen, lange zitbanken in plaats van een reeks kleine bankjes en meer duurzaamheid i.v.m. met mogelijke klimaatveranderingen. Ook moet er worden nagedacht over hoe bomen die na ruim een halve eeuw aan het einde van hun levensduur geraken vervangen zouden moeten worden. Het idee is om de natuur meer in de stad te laten doordringen en af te zien van de kunstmatige scheiding van natuur versus stad.

Op het gedeelte tussen de Burgemeester van Tienhovengracht en de Burgemeester de Vlugtlaan zouden de huidige vijf rijen brede lindelanen gehandhaafd moeten worden als verbindingszone met het noordelijker deel van het park.

Ten noorden van de Burgemeester de Vlugtlaan ligt al sinds de jaren vijftig een parkstrook met daarin het Cornelis de Rooijpad. Hier ligt een tuin in de stijl van Mien Ruys en een vaste plantentuin. Door een eerdere renovatie en achterstallig onderhoud heeft dit groen veel van zijn allure verloren en ziet het er wat armoedig uit. Een mooie opknopbeurt volgens de hiervoor beschreven inzichten zou dit deel van het park een aantrekkelijk(er) groengebied in het noordelijk deel van Slotermeer maken. Ook zou er hier ruimte voor moestuinen van omwonenden gereserveerd kunnen worden.

Op de hoek van de Burgemeester Eliasstraat en de Burgemeester Vening Meineszlaan staat de Sint-Catharinakerk, thans Sint-Sharbilkerk, gedeeltelijk verscholen achter bomen. Het idee is om een deel van de bomen weg te halen om zo de kerk meer in het zicht te plaatsen als middelpunt van een groene ontmoetingsruimte. De omgeving ten noorden van dit kruispunt maakt nu een niet erg parkachtige indruk en de bedoeling is door het creëren van een groene verbinding met meer bomen en inrichting als parkzone tussen de Burgemeester Vening Meineszlaan en de Haarlemmerweg.

Deze drukke verbindingsweg naar Haarlem vormt nu nog een onoverbrugbare hindernis om naar de Brettenzone te komen. Belangrijk onderdeel van het project is dan ook de bouw van een lichte fiets- en voetgangersbrug over de weg en de Haarlemmervaart. In Amsterdam-Noord is recent iets dergelijks gebeurd, waarbij twee door de Nieuwe

Leeuwarderweg gescheiden parkgebieden met fiets- en voetgangersbruggen met elkaar zijn verbonden.

Of het hierboven geschetste 'Eliaspark' er ooit in deze vorm gaat komen ligt in de schoot der toekomst verborgen. Door de crisis in de woningbouw staat de stedelijke vernieuwing op een lager pitje. De voorziene sloop van de huizen in Slotermeer-Zuid is op de lange baan geschoven. Maar ook een gedeeltelijke uitvoering van het project, met name het deel ten noorden van de Burgemeester van Tienhovengracht zou ook zonder sloop van woningen gerealiseerd kunnen worden als daar geld voor beschikbaar zou komen.

Hopelijk biedt dit afstudeerproject aanknopingspunten om de discussie over verfraaiing van het groen langs de Burgemeester Eliasstraat te stimuleren.

Creatief hergebruik Wijsgerenbuurt

De tweede presentatie ging niet over groen, maar over woningen en hun directe woonomgeving. Arna Mackic is afgestudeerd aan de Rietveldacademie en nu in opleiding als architect. Zij maakte een scriptie over de portieketageflats tussen de Descartesstraat en de Socratesstraat in de buurt van het Confuciusplein in de Wijsgerenbuurt in Slotermeer.

De zes flatgebouwen die hier halverwege de jaren vijftig werden gebouwd waren volgens de plannen voor stedelijke vernieuwing bestemd voor sloop om door eengezins-laagbouwwoningen te worden vervangen.

Het uitgangspunt van de studie was dat ook zonder deze rigoureuze ingreep de zes flatgebouwen in strokenbouw een nieuwe toekomst zouden kunnen krijgen. Om een rechtstreekse verbinding tussen het Immanuel Kanthof en het Confuciusplein te maken zou er een diagonale verbindingsroute dwars door de flatgebouwen heen kunnen komen,

die door poorten en andere doorgangen de verschillende open ruimten tussen de flatgebouwen zou verbinden. Deze open ruimten waren tot nu toe voornamelijk 'kijkgroen', zonder dat de bewoners er ook daadwerkelijk gebruik van konden maken.

Ook waren bij alle flatgebouwen de ingangen aan de westzijde, zodat het maaiveld ook nog eens versnipperd was over straat en groen. Door nu de gebouwen een andere indeling te geven en de entrees anders te situeren zou dit bezwaar ondervangen kunnen worden. De entrees zouden dan voornamelijk bij het scheef door de wijk gelegen verbindingspad komen, waardoor er een logische relatie tussen de gebouwen en de tussenliggende ruimten zou komen. Deze tussenliggende open ruimten zouden telkens een verschillende inrichting kunnen krijgen: een bloementuin, een speeltuin, kinderbadjes, een bosperceel en een zandterrein voor spelende kinderen.

Ook de gebouwen zelf zouden een gedifferentieerde indeling kunnen krijgen met grote en kleine, dure en goedkope woningen door elkaar, zodat er een menging van gezinnen met kinderen en alleenstaanden, jongeren en ouderen zou kunnen ontstaan. Ook het werken aan huis zou in een dergelijk project beter gefaciliteerd kunnen worden. De tot nu toe blinde plinten zouden hierbij ook een meer levendige bestemming kunnen krijgen in plaats van de oude bergingen en fietsenhokken. Kortom: met behoud van de bestaande bebouwing en stedenbouwkundige structuur zou een gemêleerde woonwijk hebben kunnen ontstaan in de visie van Arna Mackic.

Verlag: Erik Swierstra, juli 2011.